

HADTÖRTÉNETI EREKLYÉK A MAGYAR NEMZETI MÚZEUMBAN.

Nemzeti műveltségünk tényezői között a magyar nemzeti múzeum könyvtári és régiségi osztálya az, mely hivatásának magaslatán, közkincsének gazdagságával első sorban eszközli egyrészt történelmi és irodalomtörténeti ismereteink terjesztését; másrészt pedig az elmúlt századok élő emlékeinek összegyűjtése által, két fő irányban törekedik magasztos feladatának megfelelni, midőn előnkbe tárja a lezajlott múltnak culturalis fejlődésünk egyes specialis jelenségeit a haladás vagy elmaradásnak az európai államok és nemzetek concertjében, a kifejlett speciális magyar ipar, művészet, kézmű eredeti mozzanatait, az elsajátítottak assimilált, részben vagy egészben átvett alkalmazását; de kivált a második és főirányban, a magyar nemzeti érzületet, a hazafi lelkesedést, a honszeretetet, az emlék-, ereklye-tárgyak szemlélete által nemcsak ébren tartani, de a régen múlt századok beszélő tárgyaival ismét és ismét fölébreszteni, ápolni, fokozni e kegyeletet, őseink, dicsőséges csatáink, harci tusáink iránt, midőn e gyűjtemények tömege között, egy-egy kard, paizs, löfegyver, hadi zászló, csákány, buzogány csillámlik meg előttünk, melynek emlékéhez egy-egy csata, egy-egy hős vitézünk neve fűződik, ki vértől ázva, sebekkel borítva, hősi halált tudott halni a magyar névért, a magyar földért, a magyar szabadságért.

S vajjon mi, kik a művelődés százszoros áldásaiban részesülve, mi, kik a múltnak eseményeit, hadakozásunk történetét írott könyvekből ismerjük, abból merítünk lelkesedést, abból tanuljuk a hazát szeretni: nem tudnánk az ihlettség, a kegyelet bizonyos nemével személni oly dolgokat, melyekhez történeti nevek, törté-

neti tények fűződnek századokon át vívott harcainkból? Hát déd- és ősapáinkat mi lelkesítette a vitézségre, mi tüzelte csatára, midőn megriadt a harci tárogató, meghurczolták a véres kardot? Az a csatabárd, szablya, buzogány, kelevéz, melyet egy-egy családnak nemzedékei évszázadokon át jó s rossz szerencse közt forgattak kezökben, mely az ősapák vitézi voltát híresztelé, s becsületet szerezve, örökül maradt az ivadékra, hírével, dicsőségével, nevével, s a kegyelet, melylyel azt az unoka felövedzé, az emlékezet őseire, lelkesedést szült, vitézséget szerzett neki, bár ha csak a hegedősök énekeiből, apja elbeszéléseiből ismerte a hazáért vívott csatákat, s őseinek fegyverei beszéltek hozzá némán, kiolvasta csorba éléből a kardnak, horpadásából a sisaknak, rongyaiból a pánczélingnek a harci tényeket, miknek ezen tárgyak tanúi valának.

Mi magyarok nem bírunk fegyvertárakkal, nincsenek arsenáljaink, nincsenek fegyvertani múzeumaink, mint más nemzeteknek és országoknak, hol a hadtörténet egyik fontos részét, a fegyverek fejlődési történetét a maga összeségében, egy kerek egészben tanulmányozni lehet, s mind az, a mi hazai szempontból a nyilvános tanulmányozásnak hézagos kalauzúl szolgálhat: a magyar nemzeti múzeum régiségtárának fegyvergyűjteménye.

S midőn itt végig tekintünk, s élvezettel szemléljük az ütő, szűrő, vágó, lövő, védő fegyverek sorozatát, elkezdve a középkor századaitól le egészen a jelen korig, nem egyszer merül föl bennünk a kíváncsiság, a kérdés: vajjon eme ketté törött, rozsdamarta kard kié lehetett? ki viselte oldalán? minő harci események fűződnek ama gerezdes buzogányhoz, melyet egykor a vitéz magyar büszkén forgatott kezében, életét védve, halált szórva a harcok mezején? s míg századok óta a hazai föld porával vegyültek el hamvai az itt függő kelevézt hajító vitéznek, — elveszett neve, nem tudjuk, ki volt ő, — kopjája hallgat, s némán őrzi emlékét a régen múltnak. Pedig hajh! a magyar hadi történet legendaszerű hőseinek nevével ma is megdobb a magyar ember szíve, ma is áhitattal áll meg, és elmerül lelkével egy-egy foszlány, egy-egy töredékdarabnál, melyhez Árpád-kori királyaink, annyi véres csatáink, a hős Toldy Miklós, egy Kinizsy Pál, a Hunyadyak, Zápolya János, a Rákóczyak stb. neve fűződik. S ezen kegyelet, melylyel a

magyar nép őseinek, hírneves vitézeinek, nagyjainak emlékét őrzi s ápolja, okozza azt, hogy sok olyan tárgyat tulajdonít azoknak, melyek a pusztá képzeldés, a ráfogás szüleményei. Ilyenek például, hogy csak egynehányat említsek, ugyancsak a magyar nemzeti múzeum régiségtárában, ama gyönyörű faragványú elefántcsontból faragott kürt, melyet Lehel kürtjének tartottak, de a milyenek más külföldi gyűjteményekben is több hasonló példányban található; továbbá Lajos és Mátyás király nyergei, paizsa, Szolimán török császár lőfegyvere, Shamil puskája, Gara nádor kardja. Mind ezek ily czímen jutottak a régiségtárba, de a kétségtelen bizonyítás ereje nélkül, s csak annyiban érdekesek, a mennyiben ipar, művészeti vagy kulturális szempontból igen becsesek; de történeti értékükön homály borong, s csak a lehetőséggel állunk szemben, a mennyiben a századok megfelelő típusait találjuk a most említett tárgyakon, de a positivitás, sőt még a valószínűség szempontjából sem hozhatók fel érvek, melyek ezen tárgyakat az említett egyéniségekkel kapcsolatba hozhatnák. Egy ilyen érdekes csoportozata a tárgyaknak a pestmegyei Bene-pusztán a Jászságban 1834-dik évben talált férfi- és lócsontvázak mellett elhelyezett kard és ezüst ékszerek, melyeket Szentkirályi Móricz Pestmegye főjegyzője az 1846-dik évben a magyar nemzeti múzeum régiségtárának ajándékozott 30—40 darab Berengár-féle ezüst érmekkel, melyek ugyancsak ott találtattak; s ezen érmek a tárgyak jellegét, melyek különben is a vezérek korára vallanak, még inkább bizonyítják azon korból eredetteknek; Jankovich Miklós e tárgyakat ismertető leírásában ¹⁾ Bene vitézèinek lenni mondja azon indokból, mert a *Bene* pusztán találtattak, s ez elnevezést a pusztá egykori gazdájától, *Bene* nevéből kaphatta, s mert a Berengár-féle érmek azon korra esnek — 915—923. évek — midőn Berengár király a magyarokat Olaszországba segélyül hívta ellenégek megfékezésére, s az onnan szerencsésen visszaérkezett magyar vitéz magával hozta, kit a *Bene* névvel ruház föl. De eltekintve az ilyen hypothetikus nézetek kisebb-nagyobb lehetőségétől, bár ha nem nagy számban, de mégis vannak a magyar nemzeti múzeumban oly hadtörténeti ereklyék,

¹⁾ A magy. tud. társaság Évkönyvei II. köt. 1833—1834. II. osztály 281—296. lapon.

melyek bizonyos hadi tényekhez vagy katonai egyének neveihez fűződnek s kétségtelen criteriumával bírnak mind annak, melyek alapján kimutathatni, hogy azok hadtörténetünk melyik helyén vagy ki által használtattak, kinek birtokában valának.

S minthogy ilyen ereklyéket kívánok ez alkalommal a tisztelt olvasó közönségnek bemutatni, áttérek immár azok néhányának leírására; megjegyezvén, hogy ezen ismertetés sorozatában korántsem merítettük ki mindazt, a mi e nemben a magyar nemzeti múzeum régiségtárában őriztetik, s a mely ereklyék rég elmúlt harcainkra, régen porladozó hős vitézeinkre vonatkoznak, s adunk csak annyit, a mennyit a tér szűke megenged.

1. *Kinizsy Pál* szablyája. Síma aczél pengéje egyenes, mindkét lapján hármás vércsatornával; hossza 88·7 cm; szélessége a markolattól a hegye felé 42 cm. távolságban 5 cm., a hegye alatt keskenyedve három cm. Markolata sárgaréz, egyenes kereszt-rúddal, a markolat két oldala fehér csontlappal takarva s nem egykorú.

Fa hüvelye fekete bőrrel van bevonva, a szorító pántok és a kardszíj-karikák sárgarézből vannak.

Fegyverterem IV. szekr. 5. sz.

2. *Kinizsy Pál* sodronyinge, vasból, nyitott, ujjak nélküli, durván kovácsolt vékony karikákból forrasztva. Alól 110 cm., felül 88 cm. széles, hossza 42 cm., a nyakrészen kivágással; a láncszemek 74 sort képeznek.

Ezen sodronying 1768-ban Kinizsy Pál sirjából Vásonkőn vétetett ki az előbb leírt szablyával együtt s a Zichy grófok által a magyar nemzeti múzeumnak ajándékozott. Cimelioth. pag. 98. Nr. 12.

Fegyverterem VII. szekrény, 39. sz.

3. *Hunyady Mátyás* gyalog harcosának paizsa (1. ábra). A fából készült paizs durva szövétű vászonnal borított, a mely sűrű porosus anyaggal van bevonva s ez befestve. Teknő alakja fent félkörben, lent két széle felé elmetszett diagonal vonalban végződik. Felső szélének közepe előre hajló dudorodással van ellátva. Vájt alakú hátsó része pirosra festett vászonnal belelve, homorú s közepén egész hosszában vályúszerű mélyedéssel készítve a kéz és karon való tartásra erős kemény szíjjal ellátva; a paizs előrészén



1. ábra.

középen fekete festett keretben góth alakú «**M**» betű látható, e felett öt rózsájú zárt korona, melynek hegyében világgolyó s azon egyszárú kereszt van. A korona oldalain és az **M** betű alatt elszórtan 13 lángnyelv pirosra van festve, a korona s betű sárgára, fekete szélekkel, s e fölött zöld lombozat. A címerpaizs kerete a paizs széléig 9 cm. szélességben festett fekete pikkelyes díszítést mutat. A paizs magassága 120, szélessége 50 cm.

Fegyverterem V. szekr.,
36. sz.

4. I. Ferdinánd király
ágyúja. Réz cső, 140 cm.
hosszú, nyílása 5½ cm, két

fülű; felső részén a nyilástól 28 cmnyire négyyszögű keretben háromsoros felírás:

FERDINANDUS · REX · ME · FECIT ·

M · D · XXXI.

ez alatt címerpaizsban egyfejű, kiterjesztett szárnyú sas, melynek mellén ismét címerpaizs, az egész az aranygyapjas rend lánczával körítve, melyen a rend jelvénye függ, s a címerpaizsot császári korona fedi. Találtatott 1877-dik évi június 24-én a Dunában Budapesten a vasúti hid fölött 3—6 méter mélységben.

A múzeumi belső feljárás alatt jobb oldalon.

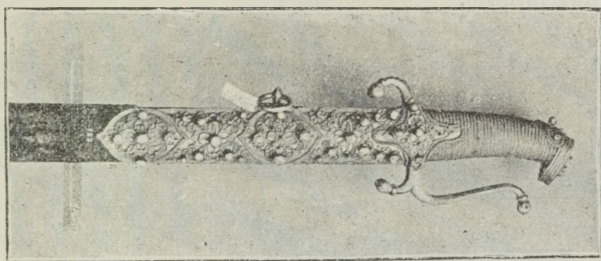
5. Drégely várában talált puskaeső a XVI-dik századi török harczokból, Szondi a hős vitéz idejéből. Gömbölyű sima csövének hossza 82 cm, a cső nyílása 2·3 cm., a cső testének vastagsága a nyílásánál 5 cm, a farsavarnál 8 cm.

Fegyverterem VI. szekr., 1. sz.

6. Báthory István Erdély fejedelme, Lengyelország királyá-

nak kardja (2. ábra). Sima aczél pengéje egyenes, 85 cm. hosszú, 2·7 cm.s széles, ezüsttel tanschirozva és kettős vércsatornával ellátva. Keresztrúdja mindkét végén lefelé kanyarúl s ennek előlapján öt türkisz befoglalva. A markolat aranyozott ezüst sodronnyal körül csavarva, melynek oldala és lapos végződése két-két türkiszszel ékítve.

Fa hüvelybe lilaszín bársonnyal bevonva, felső része 21, alsó része 25 cm., hosszban aranyozott és zománcozott érczlappal



2. ábra.

borítva s ugyancsak a három szorító pánt is aranyozott és zománcozott ércz, 73 türkiszszel díszítve.

Fegyverterem X. szekr. 19. sz.

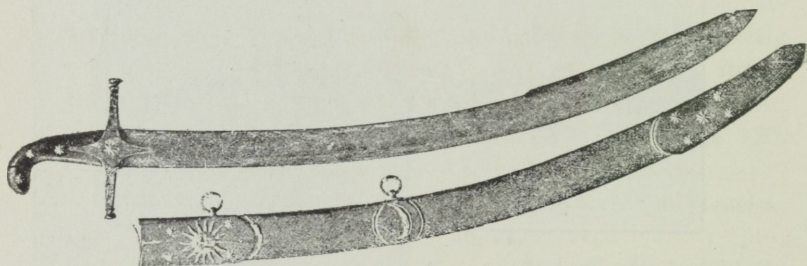
7. *Báthory Zsigmond* erdélyi fejedelem buzogánya. Vas gombjának hossza 10 cm., nyele 59 cm. Gombja aranyozott ezüst lappal van befödve, fölül a gomb közepén egy kerek chalcedon bemélyesztve, melybe ismét három türkisz és két rubin van beeresztve arany sodronnyos díszítés között s a gömb testén köröskörül hét sorban 80 türkisz foglalva. Szára aranyozott ezüst lemezzel van végesvégig bevonva, mely vésett díszítéseket tüntet fel.

Fegyverterem IX. szekr., 2. sz.

8. *Báthory Gábor* szablyája (3. ábra). Síma aczél pengéje szelíd görbületű, foka hosszának kétharmad részében ellapult s innét a hegyéig két élűvé válik, a mely vége felé vízshorog alakban ki van reszelve. Hossza 80 cm., szélessége 4·6 cm. Lapjának egyik oldalán mélyített véséssel, hosszúkás négyszög keretben török betűkkel Korán-mondatok, e felett egy nagy turbános, kócsagtollas

török mellkép, ismét lejjebb a hegye felé lángsugárzó nap és hatágú csillag. Másik lapján a markolat alatt négyszög keretben Koránmondatok, feljebb félhold és két hatágú csillag, e felett kettős körben a Bethlenek címere, körírata latin cursiv betűkkel Báthory Gabriel, ismét tovább egy nagyobb és négy kisebb hatágú csillag.

Fa markolata fent előre hajlott gömbben végződik, mindkét oldalán három-három nyolczágú ezüst csillag, vas keresztrúdja egyenes, melynek közepén a külső oldalon egy nagyobb nyolczágú ezüst csillag látható.



3 ábra.

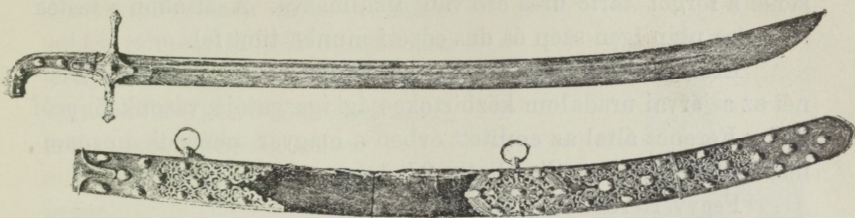
Fa hüvelye fekete bőrrel van bevonva, fent és lent vaslemezzel borítva, a külső oldalon fent lángsugaras nap és négy nyolczágú csillag, a középső szorító vaspánton ezüst félhold, az alsó vaslemezen öt ezüst csillag s mind ezen ezüst díszítés vert munka.

Fegyverterem IV. szekr. 11. sz.

9. *Kamuthy II. Balázs*¹⁾ kardja (4. ábra). Fringia alakú síma aczél, mindkét oldalán kettős vércsatornával ellátva. Külső lapján közvetlen a markolat alatt egy koronás fő bevésve (valószínűleg Miksa). Ez alatt az egyik vércsatornában nagy lapidár betűkkel bevésve: KAMUTHY. Hossza 87 cm., szélessége 4 cm. Markolata kanyarvas nélküli, aranyozott ezüst vésetekkel, s arannyal és beillesztett 11 darab türkiszzsel ékesítve. Keresztrúdja egyenes,

¹⁾ Kamuthy Balázs híres magyar vitéz volt; 1603-ban Székely-Mózses mellett harczolt s Bocskay részére Szamosújvárt még az évben bevette. 1638-ban meghalt.

aranyozott tömör ezüsből. Hüvelye meggyszín bársonnyal bevont fa, alól és fent aranyozott és vésetekkel díszített ezüst lemezekkel



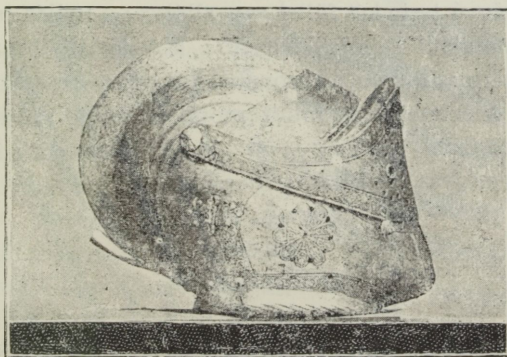
4. ábra.

borítva, melyeknek külső oldala áttört mívű, s melyekbe 41 darab kúpalakú kiálló nagy türkisz van illesztve.

Fegyverterem IV. szekr. 19. sz.

10. *Pálffy Miklós*, győri várkapitány, sodrony huszársüvege. Vaslemezből készült, a homlokot, nyakat és vállat védő; az apró vaskarikákból össze illesztett lecsüngő sodronyos leffentyúk köröskörül vaskarikákkal vannak a felső lapos lemezekhez erősítve. A fejet takaró lemez átmérője 26 cm., a lecsüngő vékony leffentyű hossza 46 cm., mely alól 22 hegyes csipkékben végződik.

Fegyverterem VII. szekr. 11. sz.



5. ábra.

11. *Thurzó György*, Magyarország nádora 1609—1618-ig, sisakja (5. ábra). Aczél anyagja hajdan olajfestékekkel volt bevonva

és aranyos rózsákkal díszítve, melyek alakja madár csőrű, fent középről hátrafelé vonuló magas dudorodással, melynek végződésénél a forgót tartó üres cső van alkalmazva. A sisakon a festék lekopása után igen szép és dús edzési munka tünt fel.

Ezen sisak az 1812-dik évig az árvai várban őriztetett, a honét az az árvai uradalom közbirtokossági igazgatója, vásónkeői gróf Zichy Ferencz által az említett évben a magyar nemzeti múzeumnak ajándékozott. Cimelióth. 97. 1. sz.

Fegyverterem XII. szekr., 38. sz.

12. *Vörös Pál* csobánczi várkapitány mellvérté. Síma aczélból készült, bordája kissé kiemelkedő, előrészei két helyütt a jobb és baloldalon horpadásokat, puskagolyók nyomait, tüntetik föl.

Fegyverterem a IV. szekr. tetején.

13. *Vörös Pál*, csobánczi várkapitány bárdja. Vasa étezt munkával díszítve, mindkét lapján koronával, fedett címerpaizst mutat, a korona fölött F · C · E · Z · O · betűk, e fölött 1649, alább hadfelszerelési tárgyak ábrázolvák. Pengéje 8 cm. széles, 68 cm. hosszú. Szára fa nyeléhez két oldalról lefutó vaspántokkal van erősítve.

Fegyverterem IV. szekr.

14. *Karancsberényi Berényi György* két kis bronce ágyúja a bodoki várból. A cső hossza 143, átmérője 15, a nyílás átmérője 5½ cm. Az ágyú teste két füllel van ellátva; a nyílás és fül között a Berényiek családi címere látható: kimetszett torna-paizsban, koronázott hármashalom, a koronából kinövő mókussal; fölötté hatágú csillag. A címerpaizs fölött mondatszalagon: 16 · KARANCS : BERÉNYI · BERÉNYI · GYÖRGY · 50. A fül és az ágyú töve között négy sorban négyszögű keretben :

HOGY HA ISTEN

VELÜNK

KI LESZEN ELLE

NÜNK.

Legalúl egy sorban : ME : FUDIT : BALTHAZAR HEROLD IN PRESPURG.

Fegyverteremben az V-dik terembe vezető ajtó mellett, a földön jobbra és balra.

15. *Rákóczy György* buzogánya (6. ábra). Aranyozott ezüstből, tiszszögletű, a szögletek közötti lapokon gazdag ornamentika,

gombja 14 cm. hosszú. Nyele fából van, mely barna szövettel volt bevonva, most megaranyozott ciselírozott ezüst lemezzel van borítva. Nyelének alján a Rákóczyak címere 1658-ik évszámmal. A nyél hossza 53 cm. József nádor ajándékából jutott a magyar nemzeti múzeum régiségtárába.

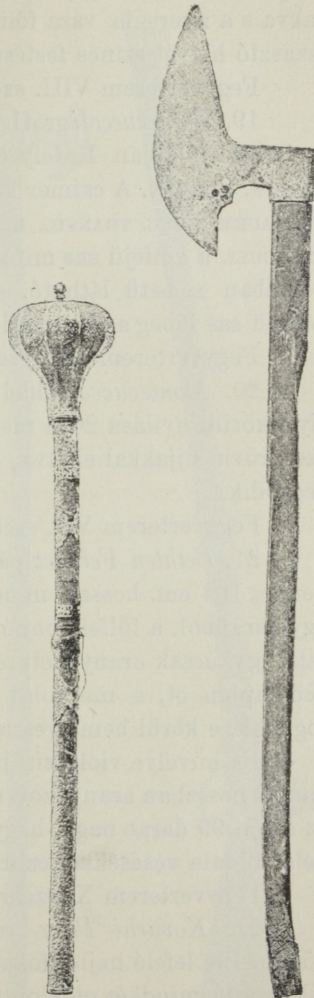
Fegyverterem I. szekrény, 42. szám.

16. *Rákóczy László* gróf vas bárdja (7. ábra). A bárd előlapján hosszúhajú mellkép körül ezen bemetszett körirat: *Com. Ladislaus Rákoczy de Felseő-Vadász Sup. ac. Perp. Com. Comitatus Sarosiensis.* Az arczkép alatt: *Spes mea in Herba est.* Fokának oldallapján az osztrák kétfejű sas. Szélessége 14, élének hossza 24 cm. Fanyelének hossza 74 cm.

Fegyverterem I. szekrény, 12. szám.

17. *Kemény János*, erdélyi fejedelem, lószerszámához való kantár. Piros-barna bőr, apró aranyozott ezüst gombokkal fődve, melyeknek csúcsában egy-egy türkisz van berakva. A szíjjazatot a fültő hátsó részén, a homlokon és a nyakszíjjon megaranyozott ezüst lapból készült medaillonok tartják össze, melyek zománczokkal és türkiszekkel díszítvék s a homlokrészre eső medaillont négy ezüst lánc köti össze a szíjjakkal. A hozzá tartozó szügyelő hasonló színű és díszítési.

Fegyverterem VIII. szekrény, 8. szám.



6. ábra.

7. ábra.

18. *Kemény János*, erdélyi fejedelem, nyerge. Piros bársony, skofiummal gazdagon kivarrva; a nyeregpárnája viola színű bársonyból készült; kápája díszes zománczezal és türkiszekkel van kirakva s a nyeregfá váza fölül aranyozott ezüst lappal borítva. Az izasztó helyét színes festésű, virágos díszítésű bőr foglalja el.

Fegyverterem VIII. szekrény, 2. szám.

19. *Montecucoli* gróf hadvezér zászlója. Elfakult vörös selyem, melynek előlapján Erdély címere látható, a címér fölött: COM. JOAN. A. KEMENY. A címér körül tekerődző mondatszalagon: DA NOBIS PACEM. ELEC. TRANSIL. M. P. 1661. Hátlapján: COMES. P. A. MONTECUCULI, a kétfejű sas mint címérmkép s ennek mellén az ausztriai pályában L. betű látható. SVP. S. C. M. COM. Lándzsacsúcs helyett kétfejű sas lebeg a zászlórúdon.

Fegyverterem a II. szekrény felett.

20. *Montecucoli* hadvezér huszáros sodrony pánczélinge. Nyakkörűli nyílása 20, a mell szélessége 60, és hossza 77 cm., egészen rövid újjakkal ellátva, alja négyszögbe kivágott csipkézettel végződik.

Fegyverterem VII. szekrény, 39. szám.

21. *Bethlen Ferenc* pánczélszűrője. Három élű sima aczélpenge, 104 cm. hosszú, mindkét végén lefelé hajló keresztrúddal, egy darabból, a fölfelé hajló kézvéddelel aranyozott rézből. Markolata ugyancsak aranyozott réz, sodronyszerűleg díszítve. A keresztrúd lapján öt, a markolat alsó lapján egy darab hegyes türkisz foglalva, e körül bemélyesztett körirat: FRANCISCVS BETHLEN.

Fa hüvelye violaszin bársonnyal fődve, fönt 27 cm. alúl 70 cmnyi hosszban aranyozott réz lemezzel borítva, a felső pántron 30, az alsón 99 darab nagy, hegyes türkisz, befoglalva a külső oldalon, belső oldala vésésekkel cifrázva.

Fegyverterem X. szekrény.

22. *Kováchi Péter* csákánya (8. ábra). Sárgaréz, hossza 15 cm. Éle lefelé hajló, foka négy lapban, hegyes csúcscsal végződik s rajta mindkét oldalon török betűk, közepén az egyik oldalon magyar felírás négy sorban: *Bosszút Álni aga jöett chakan Toeri sok Török Foet*; másik oldalán: *Kováchi Péter Souchárnak Ragata kezébul magának*; s a csákány felső részén a gombtól jobbra-balra 1683. *Goernél*. Fanyelete újabb kori.

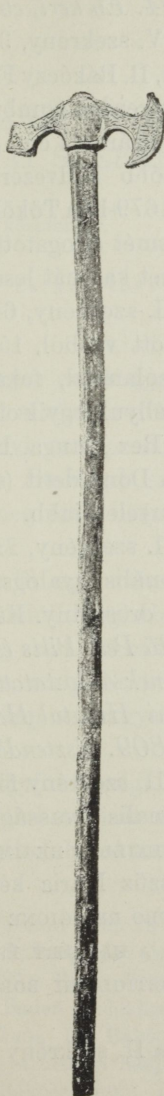
Találtatott Kemenczén, Hont megyében.

Fegyverterem I. szekrény, 18. szám.

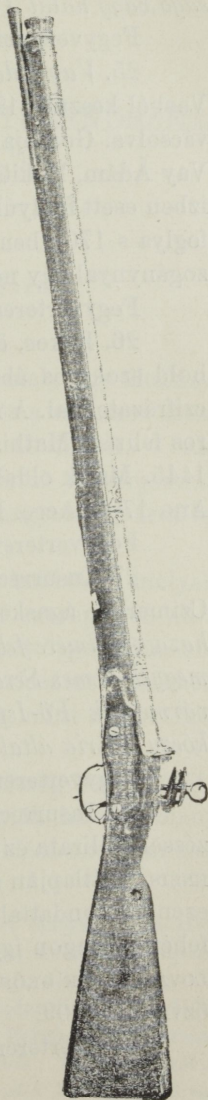
23. *Budavárának* 1686-ik évi ostrománál zsákmányolt várpuska (9. ábra). Vont nagy kaliberű, 12 oldalú csöve felül, közepén és alól a farcsavar mellett arannyal és ezüsttel berakva, a cső felső lapján aranyban a fegyverkovács bélyege. Hossza 93 cm. Ágya és tusája újabbkori, barna fából készült. Lakatja előre csapó kovás szerkezet. Baloldalán a lakat irányában egy réz lap van bemélyesztve, melyen latin betűkkel e felirat olvasható: Dieses Rohr wurde erobert zu Ofen den 2. September 1686.

Fegyverterem XIII-dik szekrény, 6. szám.

24. *Rósa István* páncezélzurója. Három élű, egyenes sima aczélpenge, a szögletek közötti bemélyített lapokon vésett czifrázatok: sugárzó nap, félhold, keresztbe két török alakú kard íjj és nyilak, s mindkét lapján régi görög betüs felirat. Hossza 142 cm. Markolata kanyarvas nélküli, fekete bőrrel bevont fa, melynek egyenes keresztvása csúcsban végződik. Hüvelye fekete bőrrel bevont fa, a nyereghez lekapcsolható fekete szíjjal ellátva.



8. ábra.



9. ábra.

Alja vas, feső része rézlappal borítva s ezen a következő mondat van bevésve: *Ez a fegyver kié volt, kié most, kié lesz. Ebé volt, enyim most, ebé lesz. Rósa István. F. B. M. Vagy hazám szabadsága, vagy halál 1704. Eb kéri, eb adja kordéba.*

Fegyverterem V. szekrény, 3. szám.

25. *Vay Ádám*, II. Rákóczy Ferencz tábornokának buzogánya. Vasból készült 12 gerezdes gombja és szára egy darabból van kivácsolva. Gombja 8, szára 24 cm. hosszú. Sárga fanyele újabkori. *Vay Ádám*, legkitartóbb hadvezére Rákóczy Ferencznek, három ízben esett foglyúl. 1679-ben Tökölyi rabja volt, később Lipót király foglya s 1701-ben ismét elfogatott. Az 1705-iki hadjáratban e buzogánynyal egy német katonát lesújtott.

Fegyverterem I. szekrény, 64. szám.

26. Fokos, öntött vasból, 15 cm. hosszú, éle félhold alakú a hold szokásos ábrázolatával, foka metszett kúp idomú arabeszk czifrázatokkal. A nyélluk egyik oldalán latin cursiv betűkkel öt soros felírás: *Mathias Rex Hunga. Insig. Johan. Hunyadi Filius Ao. 1445.* Másik oldalán *Dono detit (sic) Claus. Sigismundo Rákóczy Ano 1705. Acco.* Fanyele újabb.

Fegyverterem I. szekrény, 22. szám.

27. Insurrectionális gyalogsági zászló. Világos kék selyem. Czímerkép ágaskodó oroszlány. Kék selyem szalagján: *A király és haza védelmére felkelő Pest-Pilis és Solt Törvényesen egyesült vármegyék nemes Seregének áldoztatott.* A túlsó oldalon: *A fentnevezett vármegyék Fő-Ispáni Hivatal Helytartójának Hívése Gróf Rákóczy Mária által 1809. Esztendőben.*

Fegyverterem II. szekrény fölött.

28. Insurrectionális lovassági zászló. Kék selyem, arany himzéssel; felirata ez: *VEXILLVM REGIMINIS HVRSARORVM COTTVS STRIGONIENSIS.* Hátlapján a szűz Mária képe mint Magyarország védnöje, ezen jelmonddal: *PRO RELIGIONE REGE AC LEGE.* Az ajánlás széles fehér szalagon így: *A HAZÁÉRT ÉS FEIEDELEMÉRT FELKELŐ NEMES LOVASSÁGNAK GRÓF CASTIGLIONI BORRÁLYA, GRÓF ESZTERHÁZI KAZIMIR ÖZVEGYE. 1809.*

Fegyverterem a II. szekrény fölött.

MAJLÁTH BÉLA.